

سخن اول

فصلنامه مطالعات تاریخی

با رسیدن شماره نوزدهم فصلنامه مطالعات تاریخی به دست خوانندگان، سال پنجم زندگی علمی این نشریه آغاز می‌شود. آن چه در پشت سر مانده، از یک سو حکایتگر کوششهای صورت گرفته - در نسبت با مساحت اندک تبعات تاریخی در دوره معاصر ایران - و از سوی دیگر نمایانگر کارهای بر زمین مانده - در نسبت با شمار فراوان رخدادها، موضوعات، جریانها و شخصیتها، است. چاپ بیش از ۱۵۰ مقاله در حجمی بالغ بر ۵۴۰۰ صفحه، آن هم به قلم ۷۵ نویسنده، برای کارنامه چهار ساله این نشریه کمیت قابل توجهی است. و به دلیل همراهی اسناد منتشر نشده با بیشتر مقاله‌ها می‌توان گفت که کیفیت مطالب ارائه شده در این نشریه نیز - چه بسا - مقبول و مطبوع اهل نظر باشد. با این حال، پرشماری نقش آفرینان، در هم تنیدگی رویدادها، تنوع عوامل و اسباب، و نیز وفور منابع و آگاهی‌هایی که همگی ویژگیهای تاریخ یکصد سال اخیر ایران و بلکه جهان است، مساحت تاریخ این سده را چنان وسعت بخشیده که افقی دوردست و دیرپاب از پایان پژوهشهای تاریخی در ایران معاصر نمایان می‌کند.

به هر حال آن چه مهم می‌نماید ماندگاری و ادامه این راه است. به راستی چرا پایداری در مسیر تبعات تاریخی سخت است؟ فضای حاکم بر پژوهشهای تاریخی همه‌گیر نیست؛ بخش کوچکی از جامعه دنبال کننده و پی‌گیر آن هستند. به همین نسبت توجه به این عرصه نیز جنبه‌ای عمومی ندارد. تاریخ پژوه طبعاً در معرض کم‌توجهی است. از دیگر سو تحقیقات تاریخی دیربازده، زمان‌بر و به دور از شتاب است. با طبع عجول و پخته‌خوار روزنامه‌نگاری فاصله دارد. همچنین این کار از نزدیک شدن به تبلیغات، هراسان، و از حرکت در سطح گریزان است. تاریخ‌نگار با آرامش حرفه‌ای در عمق رخدادها گام می‌زند و همه توان خود را وقف یافتن حقیقت می‌کند. اینها و ویژگیهای دیگری که بایست آویزه گوش و راهنمای عمل تاریخ‌پژوهان و نشریات تاریخی باشد، آنها را به حرکت در مسیر سختیها می‌کشاند.

سالنامه

رنگارنگات امام‌المهدی علیه السلام

ماندگاری توأم با کیفیت آرزویی نیست که فقط برای فصل‌نامه مطالعات تاریخی بخواهیم. در این وسعت پژوهشی دهها نشریه از این دست باید میاندار پژوهشهای تاریخی باشند تا گامهایی که به سوی آن افق دوردست برداشته می‌شود، بلند و دیدنی باشد.

سال پنجم را در حالی آغاز می‌کنیم که پیش از این موفق شدیم همه شماره‌های فصل‌نامه را در ظرف زمانی خود منتشر کنیم. این نظم مدیون ساز و کار فراهم شده در مؤسسه مطالعات و پژوهشهای سیاسی است که امکان برپایی هر هفته جلسات هیئت تحریریه و نیز استقبال نویسندگان بیشتر را برای درج آثار خود در این نشریه فراهم کرده است. تهیه ویژه‌نامه‌هایی که هر سال - حداقل - یک شماره از فصل‌نامه را به خود اختصاص می‌دهد، در سال پیش‌رو نیز در دستور کار هیئت تحریریه قرار دارد. این احتمال وجود دارد که شماره فصل بهار، ویژه‌نامه روابط ایران و انگلیس باشد. ثابت ماندن بهای فصل‌نامه در این چهار سال و ارائه متن کامل فصل‌نامه‌ها در پایگاه اطلاع‌رسانی مؤسسه مطالعات و پژوهشهای سیاسی (www.psri.ir) و امکان برگرفتن آنها، از دیگر امکاناتی است که در اختیار علاقه‌مندان به پژوهشهای تاریخی قرار گرفته است.

امید است در سال پیش‌رو گامهای بلندتر و دیدنی‌تری در عرصه تاریخ معاصر ایران برداریم.